

A Sombrero-ködtől az Omega Centauriig II.

Várakozásomban nem csalódtam: a Sinai-félszigetről az égbolt egyik legszebb látványa kétségtelenül az Omega Centauri volt. E feltűnő ködös csomót, amely egy negyedrendű csillag fényével világít, már Ptolemaiosz is katalogizálta. Bayer 17. századi térképén szerepel először ma is használatos elnevezését. Távolságát különböző kutatások 15000 és 22000 fényév közé teszik. A vizuálisan mintegy teleholdnyi nagyságú gömbhalmaz a fényképeken 70'-ig követhető, ami 350 fényévnek felel meg. Az óriási gömbhalmaz százezernyi csillaga átlagosan egytized fényévre található egymástól — tehát nem sok maradna a Tejút pompájából az Omega Centauri egyik belső csillagáról nézve!

Legfényesebb csillagai $11^m,5$ -sak, 13^m -nál kb. 150 csillaga fényesebb. Kedvező körülmények esetén már egy jó 5 cm-es távcsővel is felbontható. Bár a Sinai-félszigetről nézve az Omega Cen mindössze 13° magasra száll fel deleléskor, azért a 80/840-es Zeiss-refraktorról már lehetett sejteni nagyszerűségét! Mivel a legtöbb gömbhalmazzal ellentétben csak csekély sűrűsödést mutat, hatalmas, homogén felületű felhőként derengett, 131x-es nagyításnál kitöltve szinte az egész látómezőt. A derengésből hol itt, hol ott tűntek fel csillagai, mint a láthatatlanság mélyéből felbukkanó ezüstös hátú kis halak — így hát valahányszor felkerestem a gömbhalmazt, észlelését alig tudtam abba hagyni!

A Centaurus tündöklő csillagképét még 30° szélességről sem lehetett teljesen élvezni — nem látszottak pl. a legfényesebb, Naprendszerhez legközelebb fekvő csillagai.

Teljes szépségében pompázott viszont a Skorpió, amely Magyarországról nézve legfeljebb az ollóját szokta kidugni a horizontközeli piszokból. Jó látványt nyújtott a csillagkép nagy gömbhalmaza az M4,

száznál is több felbontott csillagával. Viszont közeli társa, az M80 nagyon "zárkózott egyéniségű" gömbhalmaz: jóllehet, nagyon fényes, de 131x-es nagyítással sem mutatott hajlandóságot a felbontásra. Még 25 cm-es reflektorral sem könnyű felfatlat! Az Antares mellett rejtőzködik a harmadik gömbhalmaz, a 9^m -s NGC 6144. Ez elég halványnak mutatkozott a 8 cm-es távcsőben, mivel kifejezetlen magú halmaz, hasonlóan az M4-hez.

M22 Sgr 80/840 refr. 131x

A Skorpió fényes csillagai mentén lefelé — a Galaktika közepontja felé — haladva könnyen bekerül a látómezőbe egy-egy jóképű nyílt- vagy gömbhalmaz. Legalább húszat megfigyeltem közülük, az alábbiakat különösen ajánlom azoknak a szerencséseeknek, akik nyári vakációjukat például a dalmát tengerparton élvezhetik távcsövük társaságában.

Az NGC 6124 fényes nyílthalmaz, legalább 20 csillaga fényesebb 9^m -nál — csillagainak elrendezése teszi nagyon vonzóvá, akár csak a másik nyílthalmazt, az NGC 6281-et, amely egy gyermekkéz rajzolta ház

alaprajza lehetne, dülöngélő helyiségeivel. Az NGC 6231 kicsi, de fényes és megkapó. Hét fényes csillaga egy kozmikus balesetet szenvedett mini Göncölre emlékeztetett: rúdja darabokban hever; a szekér ép, körülötte kiszóródva 10–15 halvány, sápadt csillagocská.

A hazai amatőrök jól ismerik a grandiózus M6 és M7 nyílthalmazokat, habár ezek is nagyon megcsúnyulnak Magyarországról a légköri szenny és a városi fények maszkoló hatása miatt. Rengeteg gyönyörű objektum látszik ezen a vidéken. Például az igazi pikáns látvány: a nancossárga ζ Sco és tőle néhány ípercre a 8,5 körüli NGC 6441 gömbhalmaz.

A Skorpió és a többi nyári csillagkép objektumait már nem a Mózes-hegy környékéről figyeltem meg, hanem 150 km-re keletebből, a Sinai-félsziget egyik homoksivatagából. A hatalmas homokkősziklák a vadnyugati filmek jól ismert díszleteire, az arizonai sziklatornyokra emlékeztettek. Mivel a sziklák alattomosan omlottak, így a társaság kirándulásokkal ütötte el a hosszúnak tűnő napokat. A sivatag látszólagos mondatlanságával, égő színeivel, forróságával és hidegével mindenkire hatással volt.

A sajátos klíma miatt éjszakánként rendkívül csekély volt a lég-

köri turbulencia. Ami régi vágyam volt: rezzenéstelen diffrakciós képnél figyelhettem meg az Antarest kísérőcsillagával (3", 1^m és 5^m-s társak), ez szinte teljesen reménytelen eset egy olyan nyugtalan légkörű helyről, mint Magyarország.

Talán még lenyűgözőbb volt a Ni Sco négyescsillag. Nemcsak a 2"-es AB pár bomlott finoman szét, hanem a mindössze 1",0-es pár is felfedte kettősségét, egy kis ovális korong képében — mélyen a 8 cm-es távcső elméleti felbontóképessége alatt!

Hajnalban feljöttek a bolygók, a Mars, a Szaturnusz és a Vénusz, a Nap előhírnökeként. Még az alig 4"-nyi Mars is mutatott érdekeset. A bolygó fázisán kívül valami alakzat volt rajta sejtethető, és határozottan a hősapka, amely a naptávolban elég méretes lehetett. Nemhiába, egy 80/840-es Zeiss-refraktor tökéletes távcső.

A sivatagban egyébként is minden a tökéletességet sugározta. Ahogy például a magányos éjszakát egyszerűen felváltotta a tarka nappal. Rendben folytak az égi és az égi alatti dolgok — rosszmaáján ezt mondhatnám, hiszen nyoma sem volt annak, hogy létezhetne a világon: ember.

BABCSÁN GÁBOR

Észlelők
figyelmébe!

Zelenségnaptár

AZ ADATOK VILÁGIDŐBEN!

AUGUSZTUS - SZEPTEMBER

H 20 = Cr 408	NY	Sge 19509+1813	9,6 ^m
NGC 6838 = M71	GH	Sge 19519+1859	8,3
IC 4997	PL	Sge 20179+1635	11,4
NGC 6910	NY	Cyg 20213+4037	6,7
NGC 6946	CX	Cyg 20339+5958	8,9
NGC 7006	GH	Del 20591+1600	10,7
NGC 7027	PL	Cyg 21051+4202	10,4
NGC 7048	PL	Cyg 21126+4604	11,0

08.08.	ZC 3270	6,1 ^m	01:13	90 ⁰	02:11	199 ⁰
08.13.	ZC 387	6,9	03:11	33	04:14	277
09.02.	ZC 3071	5,5	19:59	110	20:51	192
09.11.	ZC 647	5,5	01:35	70	02:47	264
09.14.	ZC 1144	6,6	02:55	71	03:55	310
09.30.	ZC 3152	6,8	20:23	109	21:09	185

Csillagfedések Budapestre (Zajác Gy.)

Mély-ég megfigyelési ajánlat